

Plan wynikowy z wymaganiami edukacyjnymi przedmiotu wiedza o społeczeństwie w zakresie rozszerzonym dla klasy 4 szkoły ponadpodstawowej

(do podręcznika Maciej Batorski, *Wiedza o społeczeństwie. Podręcznik dla szkół ponadpodstawowych 4. Zakres rozszerzony.*)

Autorzy: Antonina Telicka-Bonecka, Jarosław Bonecki

Temat (rozumiany jako lekcja)	Wymagania na ocenę dopuszczającą Uczeń:	Wymagania na ocenę dostateczną Uczeń:	Wymagania na ocenę dobrą Uczeń:	Wymagania na ocenę bardzo dobrą Uczeń:	Wymagania na ocenę celującą Uczeń opanował wymagania na ocenę bardzo dobrą, a ponadto:
I. Ład międzynarodowy					
1.					
2.					
3.					
1. Znaczenie zasobów w polityce międzynarodowej	– wyjaśnia pojęcia: <i>bezpieczeństwo surowcowe, bezpieczeństwo energetyczne, mikś energetyczny, bezpieczeństwo narodowe, zasada zrównoważonego rozwoju, odna-</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Organizacja Krajów Eksportujących Ropę Naftową OPEC, Baltic Pipe</i> – wskazuje poważne zagrożenia dla rozwoju ludzkości w połowie XXI w. – przedstawia me-	– charakteryzuje różnego rodzaju surowce strategiczne – wskazuje kraj najbardziej niezależny surowcowo na świecie i uzasadnia swój wybór – wyjaśnia, jaki jest stan zasobów su-	– charakteryzuje bezpieczeństwo surowcowe i bezpieczeństwo energetyczne – analizuje stan słodkiej wody w Polsce i na świecie, sporządza raport na ten temat	– ocenia bezpieczeństwo energetyczne Unii Europejskiej w świetle samodzielnie zgromadzonych danych – wyjaśnia, w jaki sposób nowoczesne technologie pozwalają na zwiększanie

	wialne źródła energii (OZE), surowce strategiczne, gaz ziemny, metale szlachetne, metale ziem rzadkich – omawia, czym jest różnego rodzaju bezpieczeństwo surowcowe i energetyczne	chanizmy oddziaływania państw za pomocą zasobów naturalnych na politykę międzynarodową	rowcowych Polski – omawia mechanizmy oddziaływania państw za pomocą zasobów naturalnych na politykę międzynarodową	– na podstawie źródła statystycznego porównuje strukturę produkcji energii w przedstawionych państwach, rozważa, który z krajów ma najlepszy, a który – najgorszy miks energetyczny z punktu widzenia: a) ekonomii, b) ekologii	udziału odnawialnych źródeł energii (OZE) w globalnym miksie energetycznym – dokonuje analizy, w jakim zakresie wojna w Ukrainie w 2022 r. wpłynęła na miks energetyczny przedstawionych państw
2.Zależności między bogatymi i biednymi państwami	– wyjaśnia pojęcia: <i>bogata Północ, biedne Południe, kraje rozwinięte i wysoko uprzemysłowane, kraje rozwijające się, kultura masowa, Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury (UNESCO), Europejski System Handlu Emisjami, Europejski Zielony</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>merkantylizm, międzynarodowe stosunki gospodarcze, forum gospodarcze G6, G20, Grupa 77, międzynarodowe stosunki kulturalne, polityka kolonizacyjna, języki pidżynowe, Międzynarodowa Unia Ochrony Przyrody, Ramowa Konwencja Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu z 1992 roku,</i>	– charakteryzuje międzynarodowe stosunki gospodarcze i kulturalne – omawia politykę zrównoważonego rozwoju – wskazuje na mapie kraje bogatej Północy, biednego Południa oraz kraje, które należą do bogatej Północy, ale znajdują się na południowej półkuli	– charakteryzuje postanowienia na szczytach najbogatszych państw – analizuje stan środowiska naturalnego i zagrożeń, jakie niesie za sobą efekt cieplarniany	– uzasadnia potrzebę zwiększania udziału biokomponentów w paliwach – analizuje dysproporcje rozwojowe między państwami bogatymi i biednymi – dokonuje analizy złożoności zależności politycznych, ekonomicznych i kulturowych między państwami

	<i>Ład</i> – wymienia czynniki, które warunkują postęp cywilizacyjny na świecie	<i>protokół z Kioto, porozumienie paryskie</i> – wyjaśnia mechanizmy zmniejszające dysproporcje rozwojowe między państwami			
3. Wymiary globalizacji	– wyjaśnia pojęcia: <i>globalizacja, integracja, indywidualizm, unifikacja, macdonaldyzacja społeczeństwa, Światowe Forum Społeczne</i> – wymienia globalne marki – omawia wpływ globalnych korporacji na współczesną politykę, gospodarkę i społeczeństwo	– wyjaśnia pojęcia: <i>deterytorializacja, homogenizacja kultury, ruchy alterglobalistyczne</i> – omawia przejawy globalizacji – przedstawia historyczne początki globalizacji – przedstawia wpływ globalnych mediów na przemiany społeczno-kulturowe na świecie	– charakteryzuje wpływ rozwoju gospodarczego na zmiany w środowisku naturalnym – przedstawia szanse i zagrożenia, jakie niesie za sobą zjawisko globalizacji – wyjaśnia wielowymiarowość pojęcia <i>globalizacja</i> – wyjaśnia, na czym polega rola transnarodowych korporacji we współczesnym świecie	– charakteryzuje oba światy opisane w tekście – na podstawie tekstu źródłowego <i>Dżihad kontra McŚwiat</i> wyjaśnia, na czym polega paradoks obu światów – na podstawie tekstu źródłowego <i>Dżihad kontra McŚwiat</i> ocenia, w jakim stopniu tekst Benjamina Barbera, politologa i filozofa amerykańskiego, pochodzący z 1996 r., jest obecnie aktualny	– uzasadnia, jaki wpływ na społeczność międzynarodową ma globalizująca się gospodarka: pozytywny czy negatywny – analizuje wpływ globalnych mediów, korporacji transnarodowych, organizacji międzynarodowych na ład międzynarodowy, światową gospodarkę oraz prawa człowieka

II. Konflikty międzynarodowe					
4-5. Charakterystyka konfliktów zbrojnych	– wyjaśnia pojęcia: wojna, konflikt zbrojny, organizacja państwa, secesja, junta, wyścig zbrojeń, agresja, diaspora, cyberwojna, demoralizacja społeczeństw, destabilizacja gospodarki	– wyjaśnia pojęcia: aberracja, Arabska Wiosna Ludów, casus belli, konflikty asymetryczne, aktywiści, Anonymus, wojna zastępcza (tzw. proxy war) – omawia rodzaje wojen (konfliktów zbrojnych) – przedstawia przebieg i skutki wybranego konfliktu zbrojnego po 1989 roku	– charakteryzuje przyczyny wybranych konfliktów w XX wieku – przedstawia skutki konfliktów zbrojnych na świecie na wybranych przykładach – na podstawie źródła kartograficznego <i>Ofiary min lądowych, wojennych niewybuchów i bomb kasetowych w 2018 roku</i> na wybranych przykładach omawia konflikty zbrojne, których skutkiem były wypadki z minami i niewybuchami	– charakteryzuje przyczyny, stopień zaangażowania i skutki udziału wojsk polskich w konfliktach zbrojnych w Iraku i Afganistanie – analizuje przyczyny wojen oraz rodzaje współczesnych konfliktów zbrojnych – na podstawie źródła kartograficznego <i>Kraje ogarnięte Arabską Wiosną Ludów</i>, rozważa, w jaki sposób destabilizacja państw północnoafrykańskich wpłynęła na politykę, gospodarkę i zagadnienia społeczne w Europie	– analizuje tezę Benamina Franklina dotyczącą konfliktów zbrojnych <i>Nigdy nie było dobrej wojny i złego pokoju</i> – na podstawie źródła kartograficznego <i>Mapa konfliktów zbrojnych w 2020 r.</i> analizuje, jakie mogłyby być skutki ataku cybernetycznego na różne systemy i bazy danych

6. Separatyzm a prawo międzynarodowe	– wyjaśnia pojęcia: <i>prawo narodów do samostanowienia, Rok Afryki, separatyzm, ETA, Partia Pracujących Kurdystanu, irredentyzm, Armia Wyzwolenia Kosowa, regionalizm</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Deklaracja Praw Osób Należących do Mniejszości Narodowych, Etnicznych, Religijnych i Językowych, Tamilskie Tygrysy</i> – przedstawia informacje na temat reakcji poszczególnych rządów i organizacji międzynarodowych na referendum katalońskie z 2017 roku	– charakteryzuje wybrane przykłady separatyzmów we współczesnym świecie i reakcję opinii międzynarodowej na nie – na podstawie tekstu źródłowego <i>Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych</i> wyjaśnia ideę samostanowienia narodów – na podstawie tekstu źródłowego <i>Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych</i> wyjaśnia, jak cytowany fragment omawia ochronę mniejszości narodowych i etnicznych w kontekście przepisów prawa międzynarodowego	– analizuje różnice między separatyzmem, irredentyzmem a regionalizmem – na podstawie tekstu źródłowego <i>Karta Narodów Zjednoczonych</i> wyjaśnia zasadę samostanowienia narodów – na podstawie źródła kartograficznego <i>Mniejszość węgierska w państwach ościennych</i> analizuje, jakie konsekwencje mógłby mieć wspierany przez rząd w Budapeszcie separatyzm węgierski na Słowacji i w Rumunii dla wybranych państw lub organizacji	– uzasadnia, w jaki sposób poszczególne rządy i organizacje międzynarodowe argumentowały one swoje stanowisko na temat referendum katalońskiego z 2017 roku – analizuje orędzie prezydenta Stanów Zjednoczonych Thomasa Woodrowa Wilsona z 8 stycznia 1918 r. i ocenia, jak została w nim rozwinięta idea prawa narodów do samostanowienia – analizuje, jak jest interpretowane prawo narodów do samostanowienia – rozważa wypowiedź czeskiego pisarza Karel Čapka <i>Regionalizm wzbogaca życie; separatyzm je zubaża</i> oraz odnosi go do czasów, w których
--	---	---	---	--	---

					żył pisarz oraz do współczesności
7-11. Konflikty międzynarodowe i etniczne w Europie zachodniej i środkowej	– wyjaśnia pojęcia: konflikt w Irlandii Północnej, powstanie wielka-nocne, Sinn Féin, Irlandzka Armia Republikańska, krwawa niedziela, Brexit, separatyzm szkocki, regionalizm walijski, wojna dziesięciodniowa, Republika Macedonii Północnej, SFOR – Siły Stabilizacyjne NATO, konflikt w Kosowie	– wyjaśnia pojęcia: Plantacja Ulsteru, porozumienie wielkopiątkowe, Zgromadzenie Irlandii Północnej, Szkocka Partia Narodowa, Walijskie Zgromadzenie Narodowe, Jugosłowiańska Armia Narodowa (JNA), Siły Obrony Terytorialnej, UNPROFOR – Siły Ochronne Organizacji Narodów Zjednoczonych, EUFOR Althea – misja pokojowa Unii Europejskiej – przedstawia genezę oraz stan obecny relacji grecko-tureckich na Cyprze	– charakteryzuje genezę i przebieg wybranych konfliktów międzynarodowych i etnicznych w Europie zachodniej i środkowej – przedstawia złożoną etnicznie sytuację Belgii – porównuje i ocenia sposoby rozwiązywania problemów międzynarodowych i etnicznych w Europie	– na podstawie tekstu źródłowego <i>Tragedia w Srebrenicy, Sekretarz Generalny ONZ, Kofi Annan, Ośrodek Informacji ONZ w Warszawie</i> wskazuje bezpośrednich i pośrednich odpowiedzialnych za masakerę w Srebrenicy – na podstawie źródeł kartograficznych <i>Narodowości zamieszkujące Jugosławię w 1990 roku i Narodowości zamieszkujące państwa byłej Jugosławii w 2015 r.</i> analizuje i porównuje zmiany etniczne na obszarze byłej Jugosławii i wykazuje dominujące ten-	– uzasadnia, w jakim stopniu wojna w Ukrainie wpływa na bezpieczeństwo Polski – na podstawie źródeł kartograficznych <i>Wyznania religijne w Irlandii Północnej w 2011 r., Wyniki referendum w 2016 r. w Irlandii Północnej i Wyniki wyborów parlamentarnych w 2019 r.</i> dokonuje analizy i ocenia możliwe perspektywy dalszych losów Irlandii Północnej

				dencje	
12-16. Konflikty międzynarodowe i etniczne na obszarze poradzieckim	– wyjaśnia pojęcia: <i>aneksja Krymu, Euromajdan, Doniecka Republika Ludowa (DRL) i Ługańska Republika Ludowa (LPR), protokół miński, Naddniestrze, rewolucję róż, Osetia Południowa, Abchazja, konflikt azersko-ormiański</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>rewolucja godności lub ukraińska wiosna, drugi protokół miński, Naddniestrzańska Republika Mołdawska, wojny osetyńsko-gruzyńskie, wojna abchasko-gruzyńska, Republika Górskiego Karabachu</i> – przedstawia genezę i przebieg wybranych konfliktów międzynarodowych i etnicznych na obszarze poradzieckim	– charakteryzuje przyczyny oraz przebieg I i II wojny czeczeńskiej oraz omawia aktualną sytuację społeczno-polityczną w Czeczeni – przedstawia zaangażowanie Federacji Rosyjskiej w konflikty zbrojne na obszarze poradzieckim	– porównuje i ocenia sposoby rozwiązywania konfliktów w Europie Zachodniej i na obszarze poradzieckim – na podstawie źródła statystycznego <i>Liczba ofiar konfliktu w Abchazji i Osetii Południowej w latach 1991–2011</i> dokonuje analizy skutków tych konfliktów	– analizuje sytuację społeczno-polityczną mniejszości narodowych na terenie Federacji Rosyjskiej – na podstawie źródła statystycznego <i>Liczba ofiar konfliktu o Górski Karabach w latach 1989–2020</i> i źródła kartograficznego <i>Skala ofiar konfliktów w północnej Afryce i południowo-zachodniej Azji w 2020 r.</i> analizuje zasięg i skalę zaprezentowanego konfliktu
17-20. Konflikty międzynarodowe i etniczne na obszarze Środkowego i Dalekiego Wschodu	– wyjaśnia pojęcia: <i>konflikt w Afganistanie, interwencja radziecka w Afganistanie, talibowie, Al-Kaida, Państwo Islamskie (IS), Republika Koreańska,</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Islamska Republika Afganistanu, Islamski Emirat Afganistanu, Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa (NATO-ISAF),</i>	– charakteryzuje przebieg wybranych konfliktów międzynarodowych i etnicznych na obszarze Środkowego i Dalekiego Wschodu – wyjaśnia, w jaki	– porównuje i ocenia sposoby rozwiązywania wybranych konfliktów międzynarodowych i etnicznych – na podstawie	– uzasadnia, które z państw Azji Środkowej i Wschodniej jest najbardziej niestabilne wewnętrznie oraz przedstawia argumenty na poparcie swojego wy-

	<i>Koreańska Republika Ludowo-Demokratyczna, rozejm w Panmun-dżomie, Narodowy Front Wyzwolenia Moro (MNLF), Islamski Front Wyzwolenia Moro, Konflikt o Kaszmir, deklaracja tashkientcka, status autonomiczny</i>	<i>Afgańskie Narodowe Siły Bezpieczeństwa, IS-K, rebelia Hukbalahap (Huk), Moro, Abu Sayyaf, Islamscy Bojownicy o Wolność Bangsa-moro</i> – przedstawia genezę wybranych konfliktów międzynarodowych i etnicznych na obszarze Środkowego i Dalekiego Wschodu	sposób ideologia komunistyczna wpłynęła na sytuację polityczną i międzynarodową na Półwyspie Indochińskim – na podstawie tekstu źródłowego R. Tomańskiego <i>Uciekinierzy z kraju więzienia</i> , forsal.pl, 20 maja 2016, przedstawia sytuację społeczno-polityczną w Korei Północnej	źródła statystycznego <i>Liczba ofiar konfliktów zbrojnych i zamachów w Afganistanie w latach 1989–2020</i> dokonuje analizy skutków tego konfliktu – na podstawie źródła kartograficznego <i>Skala ofiar konfliktów w Azji Centralnej w 2020 r. wg Uppsala Conflict Data Project (UCDP)</i> analizuje skutki konfliktów zbrojnych w Azji Centralnej – porównuje sytuację polityczną i międzynarodową na Półwyspie Indochińskim z sytuacją na Półwyspie Koreańskim	boru – analizuje informacje i przedstawia przyczyny oraz przebieg exodusu Rohingja z północnej Birmy; opisuje aktualną sytuację społeczno-polityczną w Birmie oraz sytuację społeczno-prawną grupy etnicznej Rohingja
21-25. Konflikty międzynarodowe i etniczne na obszarze	– wyjaśnia pojęcia: <i>konflikt arabsko-izraelski, Organi-</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Zachodni Brzeg Jordanu, Strefa Ga-</i>	– charakteryzuje przebieg wybranych konfliktów między-	– porównuje i ocenia sposoby rozwiązywania	– analizuje i ocenia rolę ONZ w rozwiązywaniu konfliktów

Afryki i Bliskiego Wschodu	zacja Wyzwolenia Palestyny (OWP), wojna sześciopdniowa, wojna Jom Kippur, Islamski Ruch Oporu „Hamas”, Autonomia Palestyńska, Drużga Intifada (tzw. Intifada Al-Aksa), wojna iracko-irańska, aneksja Kuwejtu, operacja „Pustynna burza”, I wojna w Zatoce Perskiej z 1991 r., II wojna w Zatoce Perskiej z 2003 r., Państwo Islamskie (IS, ISIS), Arabska Wiosna Ludów, Hezbollah, Grupy Wagnera, kryzys migracyjny w Europie, Róg Afryki	zy, Pierwsza Intifada (tzw. rewolucja kamieni), Brygady Męczenników al-Aksy, kalifat Daesz, wojna domowa w Syrii, wojna domowa w Libii, II wojna domowa w Libii, Powszechny Kongres Narodowy, Rząd Porozumienia Narodowego, Izba Reprezentantów z siedzibą w Tobruku, Libijska Armia Narodowa (LNA), Rząd Jedności Narodowej, wojna domowa w Somalii, Misja pokojowa UNOSOM, Unia Trybunałów Islamskich (UTI), misja Unii Afrykańskiej AMISOM – przedstawia genezę wybranych konfliktów międzynarodowych i etnicznych na obszarze poradzieckim	narodowych i etnicznych na obszarze poradzieckim – na podstawie źródła statystycznego Liczba ofiar wojen i zamachów terrorystycznych w Iraku w latach 1989–2020 wyjaśnia skutki konfliktu zbrojnego – na podstawie źródła statystycznego Liczba ofiar wojny domowej w Syrii w latach 2011–2020 wyjaśnia skutki konfliktu zbrojnego – na podstawie źródła statystycznego Liczba ofiar wojny domowej w Libii wyjaśnia skutki konfliktu zbrojnego – na podstawie źródła statystycznego Liczba ofiar wojny domowej w Somalii wyjaśnia skutki konfliktu zbrojnego	konfliktów w Europie Zachodniej i na obszarze poradzieckim – na podstawie źródła statystycznego Liczba ofiar konfliktu arabsko-izraelskiego w latach 1989–2020 dokonuje analizy skutków konfliktu – na podstawie tekstu źródłowego P. Mazur, Wagnierowcy w Syrii – wykorzystanie PMC przez Rosję w konflikcie syryjskim, Studia de Securitate 8 (2018) uzasadnia celowość stosowania w konfliktach zbrojnych prywatnych firm wojskowych	zbrojnych w Afryce i na Bliskim Wschodzie – na podstawie źródła statystycznego Liczba ofiar przemocy na świecie w latach 1989–2020 dokonuje analizy i wyjaśnia, jakie wydarzenie wpłynęło na znaczący wzrost ofiar przemocy jednostronnej w 1994 roku – na podstawie kartodiagramu Zróżnicowanie etnicno-religijne Iraku w 2014 roku analizuje możliwość rozpadu Iraku na trzy części: kurdyjską na północy, sunnicką wokół Bagdadu i szyicką na południu – na podstawie kartodiagramu Kryzys migracyjny w Europie w latach 2015–2016 oraz źródła statystycznego Skala
--	--	---	---	--	---

					<i>ofiar wojny w Syrii 2011–2020</i> analizuje skutki konfliktu zbrojnego
26-27. Terroryzm we współczesnym świecie	– wyjaśnia pojęcia: <i>terroryzm, terror, terror państwowy, Irlandzka Armia Republikańska (IRA), Kraj Basków i Wolność (ETA), Al-Kaida, Państwo Islamskie, cyberterroryzm, prawo szariatu, działania represyjne, działania prewencyjne, konwencje, Interpol</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>terroryzm nowej generacji, państwa zbójeckie, ustawa USA Patriot Act, ustawa NDAA (ang. National Defence Authorization Act of 2012), specjalne agendy: Europol i TREVI (ang. Terrorism, Radicalism, Extremism and Violence International)</i> – rozumie, na czym polega istota terroryzmu – przedstawia źródła terroryzmu, sposoby i skutki działania terrorystów oraz odnosi się do wybranych przykładów	– przedstawia cele i metody działania terrorystów – wyjaśnia przyczyny i sposoby zwalczania terroryzmu – charakteryzuje i ocenia różne sposoby zapobiegania terroryzmowi i jego zwalczania	– na podstawie źródła statystycznego <i>Liczba ofiar ataków terrorystycznych w latach 2018–2019</i> analizuje społeczne skutki terroryzmu – na podstawie źródła kartograficznego <i>Ataki terrorystyczne w 2020 roku</i> analizuje mapę i podaje nazwy państw, w których doszło do największej liczby zamachów terrorystycznych w 2020 roku	– ocenia strategię walki z terrorystami – na podstawie źródła statystycznego <i>Wybrane organizacje terrorystyczne i ilość spowodowanych przez nie ofiar śmiertelnych</i> dokonuje analizy działalności organizacji terrorystycznych na świecie i ich śmiertelnych ofiar
28. Sposoby rozwiązywania konfliktów między narodami i	– wyjaśnia pojęcia: <i>spór międzynarodowy, konflikt mię-</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>metody dyplomatyczne, dobre usługi,</i>	– charakteryzuje podstawowe formy pomocy rozwojowej	– charakteryzuje umowy i inicjatywy międzynaro-	– analizuje zasady udzielania pomocy rozwojowej i huma-

Sformatowano: Angielski (Stany Zjednoczone)

państwami	dzynarodowy, konsultacje, negocjacje, mediacje, komisje badawcze, sądownictwo międzynarodowe, arbitraż, Stały Trybunał Rozjemczy, rozwiązywanie siłowe, rozstrzyganie spraw przez organizacje międzynarodowe, pomoc rozwojowa, pomoc humanitarna, beneficjent, know-how	koncyliacje (komisje pojednawcze), Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości (MTS), Europejski Trybunał Sprawiedliwości, Europejski Trybunał Praw Człowieka, Międzynarodowy Trybunał Prawa Morza, Nagroda Pokojowa Księgarzy Niemieckich, Nagroda im. Andrieja Sacharowa, Pokojowa Nagroda Nobla – przedstawia sposoby rozstrzygania sporów międzynarodowych	– przedstawia przykładowe postacie nagrodzone dowolną nagrodą działalności dla dobra praw człowieka, pokoju i demokracji – wyjaśnia, w jaki sposób każdy obywatel może wziąć udział w niesieniu pomocy humanitarnej	dowe na rzecz ograniczenia broni masowego rażenia – analizuje i ocenia skuteczność różnych metod pojednawczych	nitarniej – dokonuje analizy uzasadnień dla przyznanych Pokojowych Nagród Nobla, wskazuje tę z nich, która jest najbardziej i najmniej zasadna oraz uzasadnia swój wybór
III. Organizacje międzynarodowe					
29-30. Organizacja Narodów Zjednoczonych	– wyjaśnia pojęcia: ONZ, Deklaracja Narodów Zjednoczonych, Karta	– wyjaśnia pojęcia: misje pokojowe, operacje pokojowe, Rada Powiernicza,	– omawia udział Polski w działaniach ONZ: plany, rezolucje i misje pokojowe	– charakteryzuje działalność ONZ na świecie (operacje pokojowe)	– uzasadnia skuteczność i zasadność działalności ONZ – analizuje sposoby

	<i>Narodów Zjednoczonych, Rada Bezpieczeństwa, Zgromadzenie Ogólne, Rada Gospodarczo-Społeczna, Międzynarodowy Trybunał Sprawiedliwości, Rada Praw Człowieka, Międzynarodowy Trybunał Karny</i> – podaje wszystkie zasady, na których oparła swoją działalność ONZ	<i>rezolucje</i> – przedstawia cele i zadania ONZ – wymienia główne organy ONZ – omawia kompetencje poszczególnych organów ONZ – wyjaśnia, jak doszło do powstania ONZ	– przedstawia wkład ONZ w utrzymanie pokoju i bezpieczeństwa na świecie – wyjaśnia, jaką rolę odgrywają poszczególne państwa należące do ONZ	– na podstawie źródła statystycznego <i>World Atlas of Global Issues</i> analizuje budżet misji pokojowych ONZ w latach 1990–2017 – na podstawie tekstu źródłowego <i>Karta Narodów Zjednoczonych</i> wymienia zadania, które postawiono przed ONZ	finansowania ONZ – ocenia, czy interpretacja <i>Karty Narodów Zjednoczonych</i> pozwala na ingerencję w wewnętrzny konflikt zbrojny (wojnę domową)
31. Organizacje wyspecjalizowane i agendy ONZ	– wyjaśnia pojęcia: <i>organizacje wyspecjalizowane ONZ, Wysoki Komisarz do spraw Praw Człowieka ONZ, UNESCO, Międzynarodowa Organizacja Pracy, Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Oświaty, Nauki i Kultury, Światowa</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Światowa Biblioteka Cyfrowa, Systemy Wczesnego Ostrzegania przed Tsunami, Międzynarodowego Komitetu Bioetyki, Międzynarodowy Program Sieci Katedr UNESCO Europejska Koalicja Miast przeciwko Rasizmowi UNESCO, Agenda</i>	– charakteryzuje zaangażowania Polski w działalność organizacji wyspecjalizowanych ONZ – przedstawia organizacje, fundusze i agencje działające przy ONZ – wyjaśnia, jakie organizacje międzynarodowe mogłyby się zająć realizacją określonych celów	– charakteryzuje zadania WHO, FAO, UNESCO i ILO – analizuje działalność WHO – podaje wybrane sukcesy WHO – porównuje jej działania w czasie poprzedzającym pandemię i w czasie pandemii	– uzasadnia, jakie Agendy działają na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030, wskazuje cele, które są najłatwiejsze i najtrudniejsze do realizacji w wyznaczonym czasie – ocenia, na ile cele milenijne zostały zrealizowane

	<i>Organizacja Zdrowia, Organizacja Narodów Zjednoczonych do spraw Wyżywienia i Rolnictwa</i>	<i>na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030</i> – omawia cele i zadania wyspecjalizowanych organizacji ONZ	milenijnych		
32. Rola Rady Europy i OBWE w Europie	– wyjaśnia pojęcia: <i>Rada Europy, Europejska konwencja o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, Konwencja ramowa o ochronie praw mniejszości narodowych, Europejski Trybunał Praw Człowieka</i> – omawia cele i zasady działania Rady Europy i OBWE	– wyjaśnia pojęcia: <i>Organizacja Bezpieczeństwa i Współpracy w Europie, Europejska Karta Socjalna, Konferencja OBWE</i> – omawia najważniejsze instytucje polityczne przy OBWE, Kongres Europejski w Hadze – przedstawia przyczyny powstania Rady Europy i OBWE	– charakteryzuje działalność Adama Rapackiego, jego wkład w zapewnienie bezpieczeństwa na świecie – przedstawia etapy rozszerzenia Rady Europy – wyjaśnia genezę powstania, strukturę oraz działalność Rady Europy i OBWE	– wskazuje na mapie państwa członkowskie i partnerskie oraz kraje współpracujące z OBWE – porównuje cele i zasady działania organizacji – na podstawie tekstu źródłowego <i>Ile Polska płaci za bycie członkiem organizacji międzynarodowych</i> podaje, jakiego rodzaju wydatki ponosi Polska jako członek organizacji międzynarodowych – wymienia korzyści dla Polski z członkostwa w organizacjach	– uzasadnia, że BWE angażuje się w zapewnienie bezpieczeństwa zbiorowego i pokoju w Europie oraz pokojową współpracę państw członkowskich – analizuje misje wyjaśniające i operacje pokojowe, w które angażowała się OBWE – dokonuje analizy działalności OBWE; ocenia, czy spełnia swoją funkcję

				międzynarodowych	
33-34. Rola Organizacji Paktu Północnoatlantyckiego w systemie bezpieczeństwa międzynarodowego	– wyjaśnia pojęcia: <i>bezpieczeństwo ekonomiczne, ekologiczne, uniwersalny system bezpieczeństwa, regionalne systemy bezpieczeństwa i współpracy międzynarodowej, strategia zmasowanego odwetu, koncepcja defensywna, Rada Północnoatlantycka, Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa</i> – omawia genezę i strukturę NATO	– wyjaśnia pojęcia: <i>polityka unilateralna, multilateralna, hegemonistyczny, Grupa Planowania Nuklearnego, Sojusznice Dowództwa Operacji, Allied Force, Kosovo Force (KFOR), Międzynarodowe Siły Implementacyjne, Misja w Darfurze, Siły Stabilizacyjne, oint Guard</i> (misja Althea – omawia rolę Stanów Zjednoczonych w NATO – przedstawia możliwości zwiększenia bezpieczeństwa militarnego, surowcowego i energetycznego, jakie dają Polsce regionalne systemy współpracy międzynarodowej	– charakteryzuje operacje pokojowe i militarne NATO – przedstawia, jak zmieniały się założenia strategiczne Paktu Północnoatlantyckiego – wyjaśnia, z czego składają się siły zbrojne NATO	– charakteryzuje rodzaje bezpieczeństwa w stosunkach międzynarodowych – na podstawie źródła <i>Traktat północnoatlantyczny</i> z 4 kwietnia 1949 r. wyjaśnia, co mogą zrobić pozostałe państwa Sojuszu w przypadku zbrojnej napaści na którekolwiek z państw członkowskich – na podstawie materiału źródłowego <i>Współczesne pojmowanie bezpieczeństwa</i> omawia modele bezpieczeństwa międzynarodowego	– analizuje zasadę <i>Salus rei publicae suprema lex (esto)</i> – <i>Dobro państwa niech będzie najwyższym prawem</i>, podaje moralnie dobre i złe przykłady stosowania tej zasady jako racji stanu państwa – dokonuje analizy tego, jakie nakłady budżetowe są przeznaczane na obronność w krajach NATO
35. Organizacje re-	– wyjaśnia pojęcia:	– wyjaśnia pojęcia:	– charakteryzuje	– charakteryzuje	– uzasadnia, czy

gionalne i subregionalne o charakterze ogólnym	<i>Wspólnota Niepodległych Państw, GUAM – Organizacja na rzecz Demokracji i Rozwoju, Stowarzyszenie Narodów Azji Południowo-Wschodniej, Organizacja Jedności Afrykańskiej</i>	<i>Unia Afrykańska, Liga Państw Arabskich, Organizacja Państw Amerykańskich, Unia Panamerykańska</i> – przedstawia organizacje międzynarodowe	rodzaj napięć w OPA wywołane sytuacją na Kubie – przedstawia, czy członkostwo państwa w kilku organizacjach o różnych celach bardziej takim państwu pomaga, czy szkodzi	organizacje regionalne i subregionalne w Ameryce Południowej – analizuje mapę i podaje nazwy państw, w których są zlokalizowane siedziby wskazanych organizacji	członkostwo w organizacjach międzynarodowych bardziej sprzyja państwom słabszym czy silnym – ocenia, czy ta inicjatywa polityczna jest bardziej formą manifestacji niezależności politycznej względem Rosji, czy też ma realne podstawy do współdziałania w dążeniu do określonych korzyści politycznych i gospodarczych.
36. Organizacje międzynarodowe o charakterze polityczno-ekonomicznym	– wyjaśnia pojęcia: <i>międzynarodowa ekonomia polityczna, Międzynarodowy Fundusz Walutowy (IMF), Międzynarodowy Bank Odbudowy i Rozwoju (IBRD), Bank Światowy, Światowa Organizacja Handlu (WTO), Organiza-</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>autarkia, Rada Gubernatorów, Rada Wykonawcza, Banco del Sur (Bank Południa), Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu (GATT), Organ Rozstrzygania Sporów, Organ Przeglądu Polityki Handlowej, Organizacja Euro-</i>	– charakteryzuje cele i główne zadania wybranych organizacji o charakterze polityczno-ekonomicznym – wyjaśnia cele, które stawiają sobie takie organizacje, jak IMF, Bank Światowy i WTO – na podstawie schematu: <i>Grupa</i>	– porównuje wpływ wybranych organizacji na światową gospodarkę – na podstawie tekstu źródłowego Andrzeja Poczobuta <i>Mińsk zbliża się do WTO. Mimo woli przedstawia wszystkie skutki dla białoruskiej</i>	– analizuje rolę, jaką odegrały największe organizacje ekonomiczne w gospodarce na świecie po II wojnie światowej – na podstawie źródła statystycznego – diagramów: <i>Wyso-kość udziałów (quota) państw członkowskich IMF w 2021 r. w procen-</i>

	<i>cja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju (OECD), Organizacja Państw Eksportujących Ropę Naftową (OPEC), Środkowo-europejska Strefa Wolnego Handlu (CEFTA), Północnoamerykańska Strefa Wolnego Handlu (NAFTA), Porozumienie Stanów Zjednoczonych, Meksyku i Kanady (USMCA) (NAFTA 2.0 albo Nowa NAFTA), Wspólnota Gospodarcza Azji i Pacyfiku (APEC)</i>	<i>pejskiej Współpracy Gospodarczej (OE-EC)</i> – omawia zasady handlu międzynarodowego	<i>Banku Światowego</i> przedstawia powiązania Banku Światowego z innymi organizacjami finansowymi – na podstawie źródła statystycznego <i>Światowe rezerwy ropy naftowej w 2018 r. ze szczególnym uwzględnieniem krajów OPEC</i> analizuje diagramy i wymienia dwa kontynenty, na których leży najwięcej państw zrzeszonych w OPEC, oraz podaje, z jakiego kraju zrzeszonego w OPEC Polska mogłaby prowadzić ropę naftową najkrótszą drogą morską	gospodarki wynikające ze wstąpienia Rosji do WTO oraz ocenia trafność prognoz na temat stanu białoruskiej gospodarki z perspektywy czasu – na podstawie źródła statystycznego <i>Cena ropy naftowej</i> analizuje zmiany cen tego surowca w latach 2000–2020 – charakteryzuje historię członkostwa Polski w IMF, IBRD, WTO i OECD	<i>tach i Siła głosu (votes) państw członkowskich IMF w 2021 r. w procentach</i> dokonuje analizy zależności między wielkością udziału a siłą głosu państw członkowskich w IMF oraz podaje, które z państw należących do G7 mają w IMF siłę głosów większą niż 3%
37. Organizacje subregionalne i inne formy współpracy międzynarodowej w Europie	– wyjaśnia pojęcia: <i>organizacja międzynarodowa, organizacja regionalna, organizacja subregionalna,</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>grupy nieformalne, Prezydium (Rady Nordyckiej), Skandynawskie Linie Lotnicze SAS, Komi-</i>	– charakteryzuje cele wybranych organizacji regionalnych i subregionalnych w Europie – przedstawia po-	– analizuje i ocenia członkostwo Polski w wybranych organizacjach i grupach nieformalnych	– analizuje i ocenia informacje, w jakim stopniu państwa członkowskie Grupy Wyszehradzkiej prezentują jednolity

	<i>Inicjatywa Środkowoeuropejska (CEI), Rada Nordycka (NC), Rada Państw Morza Bałtyckiego (CBSS), Rada Bałtycka (BA), Trójkąt Weymarski, Grupa Wyszehradzka (V4), Inicjatywa Trójmorza (BABS), Via Carpatia, Fundusz Inwestycyjny Inicjatywy Trójmorza</i>	<i>tet Wyższych Urzędników, Bałtycka Rada Prezydentów, Bałtycka Rada Ministrów, Zgromadzenie Bałtyckie, formuła „V4+”, Międzynarodowy Fundusz Wyszehradzki (IVF)</i> – omawia podstawowe funkcje organizacji międzynarodowych	dział organizacji międzynarodowych ze względu na obszar ich oddziaływania	– na podstawie źródła kartograficznego <i>Europejskie organizacje regionalne i subregionalne</i> przedstawia zasięg działania wymienionych organizacji	front i wspólnotę interesów na forum UE i poza nią – dokonuje analizy inicjatywy Via Carpatia i stanu jej realizacji oraz rozważa, jaką rolę może odegrać w przyszłości ten szlak komunikacyjny
IV. Integracja europejska					
38-42. Geneza integracji europejskiej	– wyjaśnia pojęcia: <i>integracja europejska, kultura antyczna, praojcowie zjednoczonej Europy, deklaracja Schumana, Europejska Wspólnota Węgla i Stali, traktaty rzymskie, Eu-</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Rada Wzajemnej Pomocy Gospodarczej (RWPG), pauperyzacja, traktat o fuzji (podpisany 8.04.1965 r.), Zgromadzenie Parlamentarne, Jednolity akt europejski z 1986 r.,</i>	– charakteryzuje najważniejsze akty prawa pierwotnego – przedstawia kalendarium rozszerzania się wspólnoty europejskiej – na podstawie schematu <i>Kształtowanie się głównych</i>	– charakteryzuje znaczenie najważniejszych traktatów procesu integracji europejskiej – analizuje informacje na temat przyczyn niepowodzenia procesu ratyfikacyjnego	– na podstawie schematu <i>Filary współpracy Unii Europejskiej ustanowione traktatem z Maastricht</i> dokonuje analizy współpracy w UE w ramach trzech filarów – analizuje proces

	ropejska Wspólnota Gospodarcza (EWG), Europejska Wspólnota Energii Atomowej (EWEA, potocznie Euratom), układ z Schengen, Jednolity akt europejski, traktat z Maastricht, Traktat o Unii Europejskiej (TUE), Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską (TWE), traktat nicejski, traktat lizboński, Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE)	Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy – wskazuje kulturowe i historyczne podwaliny jedności europejskiej	organów Wspólnot Europejskich i instytucji Unii Europejskiej analizuje ewolucję zmian struktury głównych organów i instytucji WE i UE – na podstawie źródła kartograficznego Etapy rozszerzania UE przedstawia kolejne etapy zmian w strukturze EWG i UE w latach 1958–2020	Traktatu ustanawiającego Konstytucję dla Europy – na podstawie tekstu źródłowego Deklaracja Schumana (9 maja 1950 r.) wskazuje, jakie działania podejmowała Francja w służbie pokojowi i ocenia ich wagę; podaje, o jakich zadawaniach między Francją a Niemcami myślał Robert Schuman oraz wymienia pięć powodów powstania wspólnoty węgla i stali	występowania Wielkiej Brytanii z UE oraz wskazuje, jakie zjawiska społeczne i polityczne doprowadziły do negatywnego wyniku referendum z 2016 r.
43-45. Instytucje Unii Europejskiej	– wyjaśnia pojęcia: Traktat o Unii Europejskiej (TUE), Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (TFUE), Traktat lizboński, Rada Europejska,	– wyjaśnia pojęcia: grupa trzech państw (tzw. trio), Rada do Spraw Ogólnych, Rada do Spraw Zagranicznych, Rada do Spraw Edukacji, Młodzieży, Kultury i	– przedstawia funkcje Parlamentu Europejskiego – charakteryzuje zadania najważniejszych organów Unii Europejskiej – przedstawia zadania	– charakteryzuje kompetencje głównych organów Unii Europejskiej – porównuje uposażenia w instytucjach UE z ich	– analizuje mechanizmy funkcjonowania i podejmowania decyzji w europejskich instytucjach – na podstawie źródła statystycznego

	Rada (Rada Ministrów lub Rada UE), Parlament Europejski, Komisja Europejska, Trybunał Sprawiedliwości UE, Trybunał Sprawiedliwości, Sąd (I instancji), Sąd do spraw Służby Publicznej, wykładnia prawa, Trybunał Obrachunkowy, Europejski Bank Centralny (EBC), Europejski System Banków Centralnych (ESBC). Eurosystem, zasada równowagi instytucjonalnej, zasada ram instytucjonalnych, zasada lojalnej współpracy, Wysoki Przedstawiciel do spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa – omawia funkcje Rady UE	Sportu, Rada do Spraw Konkurencyjności, Rada do Spraw Rolnictwa i Rybołówstwa, Rada do Spraw Gospodarczych i Finansowych, Rada do Spraw Środowiska, Rada do Spraw Transportu, Telekomunikacji i Energii, Rada do Spraw Wymiaru Sprawiedliwości i Spraw Wewnętrznych, Rada do Spraw Zatrudnienia, Polityki Społecznej, Zdrowia i Ochrony Konsumentów, Komitet Stałych Przedstawicieli (COREPER), organy przygotowawcze (komitety i grupy robocze) – wymienia trzy siedziby Parlamentu Europejskiego w Strasburgu, w Brukseli i w Luksemburgu	nia Europejskiego Banku Centralnego i Europejskiego Systemu Banków Centralnych – wyjaśnia legitymację Rady Europejskiej i Parlamentu Europejskiego – na podstawie źródła ikonograficznego – rysunku satyrycznego – wyjaśnia problem, na który zwraca uwagę jego autor oraz proponuje dwa sposoby, dzięki którym można przeciwdziałać temu problemowi – wyjaśnia, na czym polega szczególna pozycja Rady Europejskiej	odpowiednikami w Polsce – na podstawie tekstu źródłowego: <i>Polska wobec europeizacji systemu politycznego</i> podaje zadania Komisji Europejskiej oraz wymienia czynniki, które ułatwiają i utrudniają skuteczny wpływ państw na Komisję Europejską	Grupy polityczne w Parlamencie Europejskim (stan na wrzesień 2021 r.) analizuje i przedstawia największe grupy polityczne w Parlamencie Europejskim oraz te, w których działają polscy eurodeputowani – dokonuje analizy struktury sądownictwa Unii Europejskiej
--	---	---	--	---	---

46. Prawo Unii Europejskiej	– wyjaśnia pojęcia: <i>zasada solidarności, zasada subsydiarności, zasada proporcjonalności, zasada supremacji, zasada skutku bezpośredniego, prawo pierwotne pisane – prawo traktatowe, zasady prawne, zwyczaje prawa europejskiego, prawo sędziowskie, akty prawa wtórnego, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej, formuła jednomyślności</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>prawo legacji, odpowiedzialność kontraktowa (umowna), odpowiedzialność deliktowa, implementacja, transpozycja, EUR-Lex, zwykła procedura prawodawcza, procedura uproszczona, lobbying, zwykła większość, większość kwalifikowana, zasada podwójnej większości, mniejszość blokująca, wzmocniona większość kwalifikowana</i> – omawia hierarchię aktów prawnych w UE	– wymienia i charakteryzuje akty prawa wtórnego UE – na podstawie schematu <i>Procedura przyjmowania aktów ustawodawczych</i> przedstawia zwykłą procedurę ustawodawczą w UE – przedstawia zasady stanowienia prawa w UE	– analizuje źródła prawa UE – na podstawie tekstu źródłowego <i>Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej</i> przedstawia zwykłą procedurę prawodawczą	– analizuje i ocenia mechanizmy decyzyjne w Unii Europejskiej – dokonuje analizy traktatu lizbońskiego pod kątem realizacji zasad pomocniczości, subsydiarności i solidarności
47. Gospodarka Unii Europejskie	– wyjaśnia pojęcia: <i>współpraca gospodarcza, Europejski Instytut Walutowy (EIW), polityka makroekonomiczna, budżet UE, procedura budżetowa</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>plan Delorsa, Eurosystem, kryteria konwergencji (zbieżności), wieloletnie ramy finansowe UE</i> – omawia zasady	– wyjaśnia, na czym polegają cztery swobody wspólnego rynku – przedstawia zasady, na których podstawie tworzy się budżet UE	– porównuje dochody i wydatki UE – na podstawie schematu <i>Kryteria konwergencji (zbieżności)</i> analizuje, czy Polska	– analizuje zasady stanowienia budżetu UE oraz zasady funkcjonowania wspólnego rynku – dokonuje analizy źródeł dochodów i wydatków z budżetu

	towa, Komisja Europejska, płatnicy netto, beneficjenci netto, wspólny rynek UE, swoboda przepływu towarów, swoboda przepływu osób, swoboda przepływu usług, swoboda przepływu kapitału – omawia formy (fazy) integracji gospodarczej w ujęciu tradycyjnym	gospodarki budżetowej UE – przedstawia procedurę tworzenia budżetu UE	– wyjaśnia, na czym polega unia gospodarcza i walutowa UE – na podstawie schematu <i>Procedura budżetowa</i> charakteryzuje proces uchwalania projektu budżetu UE	powinna przyspieszyć, czy też opóźnić wejście do strefy euro	UE
48. Polityka spójności i inne polityki Unii Europejskiej	– wyjaśnia pojęcia: <i>polityka spójności</i> , <i>Krajowy Plan Odbudowy (KPO)</i> , <i>polityka konkurencji UE</i> , <i>polityka ochrony konsumentów</i> , <i>polityki sektorowe</i> , <i>Europejski Rok Dziedzictwa Kulturowego</i> , <i>program Kreatywna Europa</i> , <i> europejskie stolice kultury</i> , <i>Polityka UE w</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>wieloletnie ramy finansowe (WRF)</i> , <i>Next Generation EU</i> , <i>NUTS</i> , <i>Europejska Sieć Konkurencji (ECN)</i> , <i>Europejska Grupa Konsultacyjna ds. Konsumentów (ECCG)</i> , <i>Europejskie Centra Konsumenckie (sieć ECC)</i> , <i>sieć FIN-NET</i> , <i>ocena oddziaływania na środowisko (OOŚ)</i> , <i>Europejskie</i>	– charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w polityce spójności społecznej, gospodarczej i terytorialnej – przedstawia politykę sektorową Unii Europejskiej w dziedzinach: kultury, kształcenia młodzieży, badań i rozwoju technologicznego, handlu, rolnictwa, transportu, ochrony środowiska,	– charakteryzuje prawa konsumentów w UE w dziedzinie transportu, zdrowia publicznego, produktów leczniczych i wyrobów medycznych oraz bezpieczeństwa żywności – na podstawie źródeł statystycznego <i>Zmiany udziału najważniejszych obsza-</i>	– analizuje i ocenia działalność Unii Europejskiej w wybranej polityce sektorowej (np. kulturalnej, kształcenia młodzieży, badań i rozwoju technologicznego, handlowej, rolniej, transportowej, ochrony środowiska, energii, małych i średnich przedsiębiorstw)

	<i>dziedzinie edukacji, program Erasmus+, Polityka UE w dziedzinie ochrony środowiska</i> – omawia pięć celów tematycznych polityki spójności	<i>ska Agencja Środowiska (EEA), Europejska Sieć Informacji i Obserwacji Środowiska (Eionet), program monitorowania Ziemi (Copernicus), koncepcja Europejskiego Zielonego Ładu, system handlu uprawnieniami do emisji (ETS)</i> – omawia narzędzia polityki konkurencji UE	energii oraz małych i średnich przedsiębiorstw – wyjaśnia, na czym polega system NUTS – na podstawie źródła kartograficznego określa, czy wszystkie regiony NUTS 2 odpowiadają polskim jednostkom administracyjnym	<i>rów polityki w budżecie UE</i> dokonuje analizy i wyciąga wnioski	
49. Obywatel Unii Europejskiej	– wyjaśnia pojęcia: <i>prawa i obowiązki w UE, Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Europejski Rzecznik Praw Obywatelskich, zrównoważony rozwój, równość szans, polityka społeczeństwa informacyjnego, zasada partnerstwa, zasada dodatkowości, za-</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Europejski Fundusz Społeczny+, Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego, Fundusz Spójności, instrumenty finansowe: JASPERS, JASMINE, JEREMIE, JESSICA, Mapa Dotacji, Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji, europejski portal mobilności zawodowej</i>	– charakteryzuje na wybranym przykładzie, jak są realizowane projekty w ramach funduszy UE – przedstawia przykłady wykorzystania funduszy UE na poziomie regionalnym i centralnym w Polsce – na podstawie tekstu źródłowego Janusza Kowalskiego	– porównuje fundusze funkcjonujące w Unii Europejskiej – analizuje, na jakich zasadach można się zwrócić ze skargą do Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich. – na podstawie tekstu źródłowego <i>Traktat o funkcjonowaniu Unii Eu-</i>	– analizuje wzór zamieszczony na stronie: https://europass.org.pl/dokumenty/curriculum-vitae-przyklady/ i opracowuje własny Europass CV – na podstawie źródła statystycznego <i>Zmiany w liczbie postępowań wyjaśniających prowadzonych przez Euro-</i>

	<i>sada subsydiarności, zasada decentralizacji, zasada koncentracji, zasada programowania, wymiar terytorialny polityki regionalnej, strefa Schengen, program Erasums+, Euro-pass</i>	<i>EURES</i> – wymienia prawa przysługujące obywatelowi UE – przedstawia prawa i obowiązki obywatela Unii Europejskiej	<i>Za pracą wyjechały już 2 mln: młodzi, wykształceni, zde-terminowani. Najlepsi wskazuje główną przyczynę emigracji zarobkowej Polaków oraz wymienia czynniki, które ułatwiają Polakom pracę w UE</i>	<i>ropejskiej wymienia trzy szanse i trzy zagrożenia wynikające z przestrzegania praw zawartych w art. 20 ust. 2 TFUE</i>	<i>pejską Rzecznik Praw Obywatelskich porównuje skalę postępowań prowadzonych przez Europejskiego Rzecznika Praw Obywatelskich z jego polskim odpowiednikiem</i>
50. Perspektywy rozwoju Unii Europejskiej	– wyjaśnia pojęcia: <i>koncepcja konfederacyjna, koncepcja federacyjna, koncepcja konstytucyjna, koncepcja funkcjonalistyczna, Europejski Obszar Gospodarczy, strategia lizbońska</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Stany Zjednoczone Europy, traktat elizejski, Europejska Polityka Sąsiedztwa (EPS), Partnerstwo Wschodnie, program Unia dla Śródziemnomorza, strategia Europa 2020, Zrównoważona Europa 2030</i> – omawia główne koncepcje integracji politycznej w ramach UE	– charakteryzuje problemy związane z pogłębianiem i rozszerzaniem się UE – na podstawie źródła kartograficznego <i>Unia Europejska – perspektywy rozwoju</i> wymienia kraje objęte Europejską Polityką Sąsiedztwa	– na podstawie źródła statystycznego <i>Frekwencja w wyborach do Parlamentu Europejskiego w latach 1979–2019</i> analizuje, jaka jest zależność między frekwencją wyborczą do PE a liczbą państw w UE oraz wymienia możliwe powody tej zależności – na podstawie tekstu źródłowego <i>Wyjście dla Grecji i peryferii</i> podaje, kto zdaniem auto-	– przedstawia argumenty przemawiające za dalszym rozszerzaniem UE oraz przeciw niemu oraz uwzględnia osobno interes UE jako całości i interes Polski – analizuje zadania stawiane przez UE w nieodległej przyszłości – dokonuje analizy perspektywy dalszej integracji ekonomicznej w UE

				ra tekstu źródłowego odnosi rzeczywiste korzyści z istnienia Unii Gospodarczej i Walutowej oraz analizuje, na czym polegają sprzeczności w funkcjonowaniu Unii Gospodarczej i Walutowej w UE	
51. Unia Europejska wśród światowych mocarstw	– wyjaśnia pojęcia: <i>jednolita osobowość prawna UE, polityka zagraniczna UE, Europejska Służba Działań Zewnętrznych (ESDZ), mechanizm Athena, Grupa G20, pomoc rozwojowa, pomoc humanitarna</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Przewodniczący Rady Europejskiej, Wysoki Przedstawiciel Unii do spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa, Grupa państw Afryki, Karaibów i Pacyfiku (ACP), Dyrekcja Generalna Komisji ds. Europejskiej Ochrony Ludności i Pomocy Humanitarnej (ECHO)</i> – przedstawia strukturę Europejskiej Służby Działań Zewnętrznych	– charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w sferze polityki zagranicznej – przedstawia pozycję i zadania Wysokiego Przedstawiciela Unii Europejskiej ds. Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa – na podstawie źródła kartograficznego wymienia OCTs – zamorskie terytoria zależne, które znajdują się w regionach Atlantyku, Antark-	– charakteryzuje działalność Unii Europejskiej w sferze bezpieczeństwa i obrony – na podstawie źródeł statystycznych: <i>Powierzchnia wybranych największych państw świata i UE, Ludność wybranych państw świata i UE w 2021 r. oraz PKB wybranych państw świata i UE w 2018 r.</i> analizuje, w której z trzech podanych	– uzasadnia kwestię globalnej roli Unii Europejskiej – analizuje i ocenia pozycję UE na arenie międzynarodowej – dokonuje analizy problemu: <i>Czy Unia Europejska powinna mieć własne siły zbrojne?</i> – charakteryzuje i ocenia politykę rozwojową oraz pomoc humanitarną prowadzone przez UE

			tyki, Arktyki, Karai- bów i Pacyfiku	na diagramach kategorii UE ma największe szanse na zwiększenie swojej globalnej pozycji oraz uza- sadnia swoją od- powiedź	
V. Polska polityka zagraniczna					
52. Polska racja sta- nu	– wyjaśnia pojęcia: <i>racja stanu, polska racja stanu, interes narodowy, polska polityka zagra- niczna, ambasa- dor, konsul, konsul generalny, akredy- tacja</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>interesy egzysten- cjalne, interesy ko- egzystencjalne, inte- resy funkcjonalne,</i> konsul honorowy – przedstawia insty- tucje odpowiedzialne za kształtowanie i	– na podstawie tek- stu źródłowego <i>Gdzie jest polska racja stanu</i> wyja- śnia, czym jest racja stanu – charakteryzuje własną wizję pol- skiej racji stanu na	– na podstawie tekstu źródłowego <i>Przemówienie Ministra Spraw Zagranicznych RP Józefa Becka w Sejmie,</i> 05.05.1939 ocenia wagę słów wypo-	– analizuje i wyja- śnia, na czym pole- gała tzw. pułapka Becka – na podstawie źró- dła statystycznego: CBOS, http://link.operon.pl/ b6 , kwiecień 2018,

		realizację polskiej polityki zagranicznej	nadchodzącą dekadę – wyjaśnia różnicę między konsulatem a ambasadą	wiedzionych przez Józefa Becka i przedstawia ich kontekst historyczny	s. 9. analizuje, jak respondenci widzą główne cele, kierunki polityki zagranicznej Polski
53-54. Relacje Rzeczypospolitej Polskiej z sąsiadami	– wyjaśnia pojęcia: <i>polska polityka zagraniczna, partnerstwo handlowe, Trójkąt Wyszehradzki, Grupa Wyszehradzka (V4), pomarańczowa rewolucja, Związek Polaków na Białorusi, wojna hybrydowa</i> – wymienia państwa, z którymi sąsiaduje Rzeczypospolita Polska	– wyjaśnia pojęcia: <i>Instytut Polski, Instytut Goethego, Polsko-Niemiecka Współpraca Młodzieży (PNWM), Euromajdan, manewry wojskowe „Zapad” („Zachód”), radiostacja „Racja”, misja Baltic Air Policing, rakiety krótkiego zasięgu „Iskander”</i>	– charakteryzuje relacje Rzeczypospolitej z sąsiednimi państwami – na podstawie tekstu źródłowego <i>Główne problemy w stosunkach polsko-rosyjskich na początku XXI wieku</i> wyjaśnia, na czym polega różnica w rozumieniu pojęcia Słowianin przez Polaków i Rosjan – na podstawie danych ze źródła kartograficznego <i>Średnie ocen na skali sympatii – niechęci Polaków do wybranych narodów</i> uzasadnia, w jakim stopniu sympatia lub niechęć Polaków do wybranych narodów	– na podstawie danych ze źródła statystycznego <i>Polski handel zagraniczny w 2020 r.</i> porównuje wartość importu i eksportu z sąsiadami Polski względem pozostałych krajów, z którymi Polska prowadzi wymianę zagraniczną – na podstawie danych ze źródła statystycznego: <i>Jak pan(i) ocenia obecne stosunki polsko-rosyjskie?</i> porównuje ocenę stosunków polsko-rosyjskich i polsko-niemieckich w latach 1987–2017	– analizuje i proponuje działania, które mogłyby poprawić wizerunek Polski i Polaków na świecie – na podstawie danych ze źródła statystycznego <i>Jak pan(i) ocenia obecne stosunki polsko-niemieckie?</i> wskazuje i ocenia subiektywne i obiektywne czynniki, które mogły wpływać na ocenę relacji polsko-niemieckich w badanym okresie

			jest wynikiem osobistych doświadczeń, a na ile jest kreowana przez media i politykę władz		
55. Pozycja Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej	– wyjaśnia pojęcia: <i>Układ europejski, traktat akcesyjny (Traktat o przystąpieniu Rzeczypospolitej do Unii Europejskiej), fundusze unijne, podstawy proeuropejskie</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Kryteria kopenhaskie, screening</i> – przedstawia, jakie były podstawy prawne przystąpienia Polski do UE – omawia pozytywne i negatywne skutki członkostwa w UE – omawia różnice w priorytetach polskiej polityki zagranicznej przed wejściem Polski do UE oraz po jej wejściu – wyjaśnia zmieniającą się pozycję Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej	– na podstawie danych ze źródła statystycznego CBOS: http://link.operon.pl/bg, marzec 2020, s. 2. i http://link.operon.pl/bf, kwiecień 2019, s. 3. charakteryzuje stosunek respondentów do kwestii stopnia ograniczenia suwerenności Polski po wstąpieniu jej do UE – na podstawie tekstu źródłowego <i>Co dziesiąty urzędnik UE jest Francuzem. Ilu Polaków pracuje w strukturach unijnych?</i>, Forsal.pl, przedstawia udział polskich urzędników w strukturach UE	– na podstawie danych z badań CBOS zawartych w tabeli <i>Nadzieje i obawy związane z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej</i> analizuje, jak z perspektywy czasu można ocenić nadzieje i obawy Polaków związane z przystąpieniem Polski do Unii Europejskiej – na podstawie danych z badań CBOS <i>Jakie są plusy członkostwa Polski w UE?</i> i <i>Jakie są minusy członkostwa Polski w UE?</i> przygotowuje argumenty „za” i „przeciw”	– ocenia pozycję Polski w strukturach UE. – rozważa skutki członkostwa Polski w Unii Europejskiej, odwołując się do danych statystycznych i wyników badań opinii publicznej – ocenia skutki europeizacji polskiej polityki zagranicznej – analizuje informacje na temat wpływu funduszy UE na rozwój swojego regionu i swojej gminy

				do debaty	
56. Polska polityka zagraniczna w strefie euroatlantycznej	– wyjaśnia pojęcia: <i>Program Partnerstwo dla Pokoju, misje stabilizacyjne, Polski Kontyngent Wojskowy (PKW), misje wojskowe w Iraku i Afganistanie, Polonia amerykańska, offset, stealth</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>Północnoatlantycka Rada Współpracy, IFOR, SFOR, tarcza antyrakietowa</i> – przedstawia drogę Polski do NATO	– charakteryzuje polską politykę zagraniczną w obszarze euroatlantyckim – na podstawie tekstu źródłowego <i>Uzależniamy się od USA. Podpisaliśmy 123 umowy na dostawę sprzętu wojskowego</i>, „Business Insider” wymienia korzyści i zagrożenia wynikające z kupowania przez polski rząd broni za granicą	– porównuje wybrany przez siebie proponowany Polsce amerykański sprzęt wojskowy z ofertą innych państw – na podstawie danych z badań CBOS <i>Czy Pan(i) osobiście popiera przynależność Polski do NATO, czy też jest temu przeciwny(a)?</i> przygotowuje argumenty do debaty między zwolennikami ścisłego sojuszu z USA a zwolennikami ścisłego sojuszu z Niemcami i Francją	– ocenia pozycję Polski w NATO – na podstawie danych z badań CBOS <i>Jak ogólnie określił(a)by Pan(i) relacje polsko-amerykańskie?</i> analizuje ww. stosunki polsko-amerykańskie – ocenia znaczenie sojuszu polsko-amerykańskiego

57. Działalność państwa polskiego na rzecz pokoju i demokracji	– wyjaśnia pojęcia: <i>plan Rapackiego, misje pokojowe ONZ, operacje wojskowe NATO, działania humanitarne, Międzynarodowe Siły Wsparcia Bezpieczeństwa, Międzynarodowe Siły Stabilizacyjne, operacje Unii Europejskiej, pomoc rozwojowa, Polskie Centrum Pomocy Międzynarodowej, pomoc humanitarna, Dyrekcja Generalna Komisji Europejskiej ds. Pomocy Humanitarnej i Ochrony Ludności, Biuro Narodów Zjednoczonych ds. Koordynacji Pomocy Humanitarnej</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>plan Gomulki, UNEF II, UNDOF, UNTAG, UNTAC, UNIFIL, UNPROFOR, operacje IFOR i SFOR, operacja KFOR, operacja Amber Fox i Allied Harmony, operacja ISAF, operacja EUFOR Concordia, operacji EUFOR Althea, operacja morską EUNAVFOR MED SOPHIA, operacja UE EUNAVFOR, MED IRINI, Oficjalna Pomoc Rozwojowa (ODA), Komitet Pomocy Rozwojowej OECD</i> – wyjaśnia różnice między pomocą humanitarną a pomocą rozwojową	– przedstawia udział Polski w międzynarodowych misjach i operacjach militarnych – na podstawie tekstu źródłowego J. Ochojskiej <i>Zapomniane kryzysy humanitarne</i>, „Znak”, styczeń 2011, wyjaśnia, jak należy rozumieć pojęcie <i>zapomniany kryzys humanitarny</i> – na podstawie zamieszczonego schematu charakteryzuje system udzielania pomocy rozwojowej	– charakteryzuje polskie inicjatywy na rzecz pokoju i demokracji – na podstawie źródła kartograficznego charakteryzuje misje pokojowe ONZ, NATO i UE z udziałem Polski w styczniu 2020 r. – na podstawie źródła statystycznego analizuje wartość polskiej pomocy dwustronnej dla krajów priorytetowych i top 10 w 2020 r. – porównuje i ocenia relacje Rzeczypospolitej Polskiej z dwoma wybranymi państwami pozaeuropejskimi na podstawie samodzielnie zebranych informacji	– analizuje i ocenia zaangażowanie Polski w misje pokojowe i operacje wojskowe w XXI w. – ocenia zaangażowanie państwa polskiego w niesienie pomocy humanitarnej i rozwojowej – omawia i ocenia relacje Polski z państwami pozaeuropejskimi
--	--	---	---	---	--

VI. Edukacja i praca					
58. Rozwój nauk społecznych	– wyjaśnia pojęcia: <i>nauki społeczne, nauki humanistyczne, socjologia, stratyfikacja, więź społeczna, antropolog społeczny</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>trójelementowa koncepcja stratyfikacji społecznej Maxa Webera</i> – omawia dokonania pierwszych socjologów na świecie – przedstawia początki nauk społecznych na świecie	– charakteryzuje zasady badań antropologicznych według Bronisława Malinowskiego – na podstawie tekstu źródłowego F. Znanieckiego, <i>Socjologia wychowania</i>, Warszawa 1973, t. 1. s. 58–59, ocenia, na ile współcześnie są rozwinięte na świecie związki narodów w ujęciu przedstawionym przez Floriana Znanieckiego	– charakteryzuje dorobek polskich socjologów z przełomu XIX i XX wieku – na podstawie tekstu źródłowego: L. Kasprzyka, <i>Socjologia na tle innych nauk społecznych</i>, „Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny”, 1967, z. 2, s. 205, wykazuje podobieństwa i różnice w pracy socjologa i historyka	– ocenia wkład polskich badaczy w rozwój nauk społecznych – analizuje i ocenia, czy metody badań antropologicznych Bronisława Malinowskiego sprawdziłyby się w społeczności z wyspy Sentinel Północny

59. Nauki społeczne i humanistyczne w Rzeczypospolitej Polskiej	– wyjaśnia pojęcia: <i>prakseologia, nauki formalne, nauki empiryczne</i> – wymienia współczesne dyscypliny wchodzące w skład nauk społecznych i humanistycznych	– wyjaśnia pojęcia: <i>Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Edukacji (ISCED)</i> – przedstawia funkcję nauk społecznych	– przedstawia genezę kształtowania się współczesnych nauk społecznych i humanistycznych – charakteryzuje obowiązujący w Polsce podział nauk społecznych i humanistycznych – na podstawie schematu zawartego w źródle Nauki społeczne i humanistyczne w Polsce. Analiza systemu, dobre praktyki, model promocji, red. M.K. Zwierżdżyński, Kraków 2018. s. 17–18, przedstawia podział nauk humanistycznych i społecznych zgodny z klasyfikacją ISCED	– na podstawie danych zebranych przez GUS przedstawia dane o liczbie studentów nauk społecznych i humanistycznych w Polsce w ostatniej dekadzie oraz ocenia dynamikę prezentowanych zmian – na podstawie tekstu źródłowego: J. Szczepańskiego, <i>Dyscyplina nauk o polityce. Status teoretyczny i prawny</i>, „Społeczeństwo i polityka. Pismo edukacyjne”, 2013, t. 2, s. 10, analizuje, czy klasyfikacja nauk zaproponowana przez Augusta Comte’a i Wilhelma Windelbanda	– na podstawie tekstu źródłowego M. Napiórkowskiego, <i>Humanista = inżynier od ludzi. Pomożę ci zaprojektować lepszą aplikację, firmę, budynek..., Mitologia Współczesna</i>, analizuje zalety wykształcenia humanistycznego opisane w tekście – dokonuje analizy wybranej przez siebie dyscypliny z dziedziny nauk społecznych i humanistycznych, uwzględniając możliwości studiowania tej dyscypliny w kraju i za granicą, atrakcyjność ofert pracy dla absolwentów oraz znaczenie tej dyscypliny dla rozwoju społeczno-

				da jest tożsama czy różna	gospodarczego państwa
60. System szkolnictwa wyższego w Polsce i za granicą	– wyjaśnia pojęcia: <i>uczelnia publiczna, uczelnia niepubliczna, uczelnia zawodowa, system boloński, kategoria naukowa, studia stacjonarne, studia niestacjonarne, studia niestacjonarne w trybie zaocznym lub wieczorowym, program Erasmus+, polskie ubezpieczenie zdrowotne (EKUZ)</i>	– wyjaśnia pojęcia: <i>uczelnia akademicka, Komisja Ewaluacji Nauki, System punktów ECTS, Internetowa Rejestracja Kandydatów (IRK)</i> – omawia Międzynarodową Standardową Klasyfikację Edukacji (ISCED) – przedstawia system szkolnictwa wyższego w Polsce w świetle ustawodawstwa krajowego i deklaracji bolońskiej	– charakteryzuje klasyfikację uczelni w Polsce – przedstawia specjalne rodzaje uczelni w Polsce – na podstawie danych z Rankingu Szkół Wyższych, Perspektywy 17.02.2022 r. charakteryzuje czynniki, które powinny wpływać na miejsce uczelni w rankingu	– charakteryzuje zasady rekrutacji, które obowiązują na wybrane kierunki studiów w Polsce i Europie – porównuje uczelnie w Polsce i na świecie – na podstawie danych statystycznych: CBOS, http://link.operon.pl/bt, listopad 2019, s. 1. analizuje zmiany w preferencjach wyboru szkół przez polską młodzież oraz wskazuje prawdopodobne powody takich zmian	– porównuje zasady rekrutacji na wybrany przez siebie kierunek studiów na trzech różnych uczelniach – na podstawie tekstu źródłowego S. Zdziebłowskiego, „<i>Lista szanghajska</i>”: <i>10 polskich uczelni wśród 1000 najlepszych na świecie</i>, „Bankier”, ocenia i uzasadnia, czy kryteria zastosowane w metodologii Academic Ranking of World Universities są obiektywne

